

Ramon Folch ha manufacturat una exposició estructurada i brillant.

© Miguel Lorenzo

AIGUA I PAISATGE: UNA EXPOSICIÓ DE MOTIUS

Les terres valencianes comprenen moltes muntanyes i unes planes reduïdes, però també aigua i molta acumulació de treball secular. Una variada conjunció de natura i cultura ha anat modelant una notòria heterogeneïtat de paisatges valencians, intensificada en molts indrets per les diverses formes d'aprofitament d'una aigua escassa o excessiva. Sens dubte, els paisatges de l'aigua, “*que reunen lo útil y lo agradable del Reyno*”, són les mostres més caracteritzades de l'enginy i dels braços dels valencians. La indigència estival obliga a una explotació rigorosa del recurs, guardant torns i afinades proporcions reconegudes per ordenances i tutelades per institucions pròpies. Les aigües excessives demanen escorredors i obres de bonificació o de defensa. La secular intensificació d'una gestió mil·lenària de l'aigua ha anat conformant nombrosos hidrosistemes humanitzats on s'han anat integrant els mateixos rius i riberes, els prats, marjals i albuferes i, fins i tot, les goles i desembocadures. A la fi, els paisatges de l'aigua –elaborats artefactes de la natura i la cultura– configuren una realitat representativa del territori valencià.

La Universitat de València, amb l'exposició d'“Aigua i paisatge” oberta al Jardí Botànic dins del programa dels Cinc Segles amb el patrocini de la CAM, pretén continuar una sostinguda tradició acadèmica en matèria d'aigües del nostre Estudi General, ara actualitzada i compartida amb les altres universitats valencianes. La mostra, atenent el passat però mirant el futur, proposa una reflexió sobre els valors ambientals, territorials i socials de l'aigua, sobre les limitacions i usos creixents del recurs i sobre les alternatives de

gestió basades en una nova cultura de l'aigua. El catàleg, ben editat, permet diverses aproximacions a una component central en l'organització dels ecosistemes i en l'articulació del territori. El comissari Ramon Folch ha manufacturat una exposició estructurada i brillant que, lluny d'una aparent simplificació, argumenta sobre la complexitat i la transversalitat del recurs.

No obstant això, quasi sempre la domesticació de l'aigua ha estat executada en termes sectorials, la qual cosa traslladava els impactes directes i indirectes als jussans. Durant més d'un segle, fins i tot l'administració hidràulica també ha mantingut criteris sectorials en la planificació i gestió d'un recurs que cada vegada era més sol·licitat. Progressivament, s'ha anat fracturant, però, la vella dicotomia administrativa d'aigües superficials i subterrànies. En les dues darreres dècades, la planificació hidràulica ha esdevingut hidrològica, la qual cosa hauria d'implicar una integració dels recursos en la gestió ambiental i territorial. La qüestió de noms és important.

Òbviament, la nova transversalitat de l'aigua –cada vegada serà més intensa– exigeix la coordinació dels grups investigadors universitaris. L'exposició d'“Aigua i paisatge” només insinua la seua professionalitat per atendre els nous reptes de l'aigua. Parlar de l'aigua i del paisatge –dins del programa dels Cinc Segles de la Universitat de València– vol dir valorar el passat, però mirar el futur, també des del món de la investigació.

JOAN F. MATEU BELLÉS

Departament de Geografia. Universitat de València

L'exposició "Aigua i paisatge" s'acompanya d'un catàleg que reordena i amplia els continguts de l'exposició.

cietat que s'hi adaptava. Així, es pot veure l'interior muntanyós, l'horta, una flora aquàtica com ara el vímet, l'activitat pesquera i l'agrícola. De la segona part d'aquest apartat, la intervenció de l'home, trobem exemples com l'aqüeducte romà de la Peña Cortada a Xelva (Serrans) o pous com el de Morella i conduccions pròpies de la cultura islàmica. Apareix la sèquia Mare o Major, l'eix vertebrador de tot el sistema de regadius, les sènies, un bon exemple de les quals és la que es mostra com a record a l'Alcúdia (Ribera Alta) i els embassaments agrícoles dels segles XVII i XVIII, com ara el de Tibi (Alcoià).

Després de la descripció històrica arriba l'actualitat, que els promotors de l'exposició han titulat "Excessos i mancances". Ja ho diu Raimon a la cançó, "al meu país, la pluja no sap ploure. O plou poc o plou massa". Fotografies de l'època mostren el trencament del pont de la Mar de València, durant les inundacions del 50 abans de la desviació del riu Túria. Segons Ramon Folch, en aquell moment, "en una hora va caure

l'aigua equivalent a mig any de precipitacions". En imatges, es pot veure també la riuada del Xúquer de 1987. A aquests excessos es contraposen imatges de terrenys assedegats víctimes de la sequera.

El País Valencià compta amb 3.148 hm³ l'any com a recursos disponibles i se'n consumeixen a les indústries, als camps i a les ciutats, 3.304. Folch afegeix a l'exposició que l'aigua bruta "no és aigua consumida, sinó maltractada" i per tant, l'objectiu és "guanyar en eficàcia" perquè, "no falta aigua sinó que sobra balfiament".

L'exposició es completa amb una visita a l'Estufa Freda del Botànic amb una projecció audiovisual on es narra la formació de paisatges urbans i rurals. Entre altres qüestions explica què han representat per a la ciutat de València les sèquies de Favara o de Rovella, les peculiaritats de l'Albufera i els seus arrossars, o la creació de l'horta, com també els usos tradicionals de l'aigua fins a l'època andalusina.

L'exposició "Aigua i paisatge" s'acompanya d'un catàleg que reordena i amplia els continguts de l'exposició. Textos de diversos autors experts en la gestió de cabals de les diverses universitats valencianes incrementen l'oferta documental en un moment en què sembla que només els transvasaments d'aigua previstos en el Pla Hidrològic Nacional posaran fi als capricis d'un poderós líquid que un dia va decidir dominar el planeta Terra.

